

Kinderen van de nacht elven of kabouters

Deze mysterieuze verschijnselen zijn in de geschiedenis verbonden met de duivel, kinderen van de nacht, kinderen der duisternis, met heksen, maar ook met elven en kabouters.

Namen

Duivelsei, satansboleet, heksenkring, elvenbankje en kabouters die wonen in de buurt van de vliegenzwam met rode stippen.

Lezing

Leo Brand, veldbioloog geeft op uitnodiging van het bestuur van Groei en Bloei Goeree-Overflakkee een lezing over paddenstoelen. Dit doet hij vol overgave. Zelfs zo dat sommige luisteraars hem vragen wat rustiger en langzamer te spreken. Tweehonderd afbeeldingen ondersteunen zijn voordracht.

Het seizoen

De mooiste tijd om kennis te nemen van deze moeilijke en mysterieuze materie is de herfst.

Aantallen

In Nederland komen 5.000, in Europa 11.500 en wereldwijd 60.000 soorten voor.

De afvalverwerkers van de natuur

Een netwerk van schimmeldraden groeit in het afval in een bos, tuin enz. of als parasieten op levende planten. Zo krijgen paddenstoelen hun voedingsstoffen en verwerken ze afval. Tegenwoordig laten beheerders van bossen gesloopt hout liggen. Dit bevordert de groei van meerdere soorten zwammen. De paddenstoel die wij waarnemen is de vrucht. De eigenlijke plant is het netwerk van schimmeldraden in de bodem. Hierop groeien witte puntjes, de zwamvlokken. Het geheel noemen we mycelium. Is de omstandigheid gunstig, dan zwellen de zwamvlokken op en verschijnen de vruchten. Dit kan binnen enkele uren. Doordat dit proces zo snel gaat was het voor onze voorouders en is het voor ons nog steeds een mysterieus verschijnsel.

Sporen

Uit de vruchten ontsnappen op verschillende manieren sporen, de zaadjes. Onder de hoed zitten plaatjes of buisjes. Op de steel staat een kogel. Sommige hebben stekelgaatjes of de vorm van koraal of een beker. Hieruit komen de sporen te voorschijn. Overal in de lucht zweven ze. Aangekomen op een goede plek met de juiste vochtigheid en temperatuur, kiemen ze en begint een nieuwe zwam te groeien. Wil je de sporen zien? Leg een afgesneden hoed van een paddenstoel op een wit stuk papier. Na enkele dagen is op het papier een patroon van sporen te zien. Leuk voor kinderen.

Families

Een familie bestaat veelal uit tientallen soorten. Een heleboel kenmerken, het uiterlijk, de vorm van de sporen, alleen onder de microscoop waar te nemen, bepaalt tot welke familie een zwam behoort.

De Amanieten

De bekendste is de vliegenzwam. De paddenstoel met rode stippen. Op de hoed zit een wit poeder, muscarine. Vroeger schrapten de boeren deze muscarinevlokken van de hoed en droogden die. In het voorjaar als de vliegen kwamen legden zij wat van dit poeder op een schoteltje met melk en mengden dit. Vliegen zijn hier dol op. Aten ze er van dan vielen ze dood neer.

De groene knolamaniet is de meest giftige en komt overal in Nederland en Europa voor. Deze amaniet zorgt ieder jaar voor 300 dodelijke slachtoffers in Europa. Met name in een oostelijke land als Hongarije. Dit overkomt mensen die paddenstoelen in de bossen zoeken om te eten en zich vergissen in de

soort. Eenmaal van de groene knolamaniet gegeten, betekent je doodvonnis. Het enige redmiddel is direct na het nuttigen je maag leegpompen.

Russula's

Deze soort groeit veel bij berken. Je herkent hem door de steel te breken. Dit geeft een bepaalde klik. Je vindt ze zelden gaaf. Slakken eten hele stukken uit de hoed.

Parasolfamilie

Van de parasolzwam kan de steel 30-45 cm hoog worden. Sommige parasolzwammen herken je aan de geur of smaak, anijs, peper en stank.

Inktzwammen

Deze zijn jong goed te eten. Je moet alleen tijdens de maaltijd geen alcohol drinken. Je voelt je daarna gegarandeerd beroerd. Vroeger gebruikte men de inkt om er met een ganzenveer mee te schrijven. Probeer het eens. Let wel op. Een vlek ervan op je kleren, was je er nooit meer uit.

Boletenfamilie

Deze komen het meest op de Veluwe voor. Het zijn buisjeszwammen. Onder de hoed zie je rondjes (buisjes), waar de sporen uit komen. De bekendste is het eekhoortjesbrood. Je hebt de heksenboleet. Hoe herken je deze? Raak je de onderkant van de hoed aan, dan wordt die plek direct blauw.

Gordijnzwammen

Gaat bij deze zwam de hoed open: Vanuit de hoed naar de steel hangt een 'gordijntje'.

Stuifzwammen en Bovisten

Boven op de hoed van een stuifzwam ontstaat een gat. Valt er een druppel regen op de hoed, dan spuiten de sporen de lucht in. Raak je de hoed met een stokje aan, dan stuiven de sporen eveneens de lucht in. Leuk om dit aan kinderen te laten zien.

Bekende soorten zijn aardappelbovisten, aardsterren, de gekraagde peperbus (met allemaal gaatjes op de hoed) en de witte reuzenbovist. De grootste die van deze gevonden is, had een omtrek van 89 cm. Als kind ging ik bij vriendjes in het weiland tegenover hun huis voetballen. Plotseling stonden in het weiland reuzenbovisten. Zo'n witte bol kreeg weleens een schop.

Melkzwammen

Ga je bij deze paddenstoelen met je nagel langs de plaatjes onder de hoed, dan komt daar 'melk' uit. Veel in naaldbossen te vinden.

Honingzwammen

Deze zijn zeer giftig. De zwamdraden groeien niet in de grond, maar op de stam van een omgevallen boom. Ze worden Rizomorfen genoemd.

Trechterzwammen

De hoed heeft altijd een trechtervorm. De spieringtrechterzwam ruikt naar deze vis. De groene anijstrechterzwam smaakt naar anijs.

Er zijn ook fluorescerende zwammen. Staat er van deze soort een aantal in het bos. Je loopt 's nachts buiten en het maanlicht breekt door, dan zie allemaal

lichtgevende paaltjes. Dit is wel even schrikken. Onze voorouders waren bang en durfden niet 's nachts door het bos te lopen.

Je hebt ook nog de valse cantharel. Deze is roodachtig van onderen en giftig.

Mycena's

Dit zijn kleine paddenstoelen. De bloedmycena. Breek je deze af, dan komt er een bloedachtig vocht tevoorschijn.

Er zijn elfenschermpjes. Heksenkringen. Deze ontstaan op een plaats bijvoorbeeld in het gazon. Is het voedsel op dan breiden ze zich uit naar buiten. Zo ontstaat er een steeds grotere kring.

Je hebt de echte kopergroenzwam, de valse kopergroenzwam. De fopzwam.

Wasplaatjes: Zwart- rood- geel- en lichtroze wordend wasplaatje.

Koraalzwammen op hout. De elzendodemanringer. Nestzwammen, die hebben eitjes in de beker. Blote billetjeszwam en de plakkaatzwam.

Het eten van paddenstoelen

De inleider eet alleen die bekend zijn zoals champignons, cantharellen en oesterzwammen. Soms eet hij bij vrienden, die zeker weten dat een soort eetbaar is, er één uit de natuur. Zijn denken is: "Je kunt alle paddenstoelen eten, maar sommige maar één keer."

Namen

Om de namen te herkennen hoef je dikwijls alleen helder en logisch na te denken en goed te kijken. Herkenbare namen zijn: Zwavelzwam, bekerzwam, kluisjeszwam, sponszwam, oorzwam, pruikenzwam, inktzwam, gele honingzwam, witte kaarsjeszwam, wimpertje, spekzwoerdje, biefstukzwam, heksenboter, kabouterzwam en elfjes.

Het bestuur van Groei en Bloei Goeree-Overflakkee en met namen voorzitter Cees van de Graaf weet altijd inleiders te vinden, die heel veel over hun onderwerp weten en daar boeiend over kunnen vertellen. Zo heb ik een lezing bijgewoond die ging over aronskelken, over tulpen in de kunst en over vleesetende planten. De laatst genoemde inleider liet zich door een helikopter ergens in een Zuid-Amerikaans berggebied op een hoog gelegen plateau afzetten om de vleesetende planten die daar groeien te bestuderen en te fotograferen. Na enkele weken hier te hebben gekampeerd, kwam de helikopter hem weer ophalen.

Een lezing van Groei en Bloei Goeree-Overflakkee is altijd boeiend.